

नस्ती व्यवस्थापन

नस्ती म्हणजे काय ?

एखादे प्रकरण निकालात काढण्यासाठी आलेल्या पत्रानुसार केलेली कार्यवाहीचे सर्व पत्रव्यवहार, त्यासंबंधित मान्यता व इतर सर्व कागदपत्र सुव्यवस्थित क्रमाने एकत्रित केलेले असतात त्या क्रमवार कागदपत्रांच्या संग्रहास नस्ती / धारिका / संचिका / फाईल असे म्हणतात.

नस्तीचे घटक

१. मुखपृष्ठ
२. निर्देशपत्र
३. टिपणी विभाग
४. विभाजक / पृथकपत्र
५. पत्रव्यवहार विभाग

नस्तीचे कव्हर, निर्देशपत्र यांचे नमुने

<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> 20 File No. फाईल क्र. </div> <div style="text-align: center; margin-top: 20px;"> Department विभाग </div> <div style="text-align: center; margin-top: 20px;"> Branch शाखा </div>	<div style="text-align: center;"> Docket Sheet निर्देश पत्र </div> <div style="display: flex; justify-content: space-between; margin-top: 10px;"> <div style="width: 45%;"> Subject विषय </div> <div style="width: 45%;"> File No. फाईल क्र.--- ----Department -----विभाग -----Branch -----शाखा </div> </div> <div style="margin-top: 10px;"> Reference संदर्भ </div>						
<div style="margin-top: 10px;"> Subject विषय </div> <div style="margin-top: 10px;"> File No. फाईल क्र. </div>	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th style="width: 33%;">Date दिनांक</th> <th style="width: 33%;">Sent to कोणास पाठवले</th> <th style="width: 33%;">Instruction टीपा व सूचना</th> </tr> <tr> <td style="height: 40px;"></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Date दिनांक	Sent to कोणास पाठवले	Instruction टीपा व सूचना			
Date दिनांक	Sent to कोणास पाठवले	Instruction टीपा व सूचना					

त्रिअक्षरी पद्धत म्हणजे काय ?

- नस्ती / फाईल क्रमांक देण्यासाठी त्रिअक्षरी पद्धत वापरली जाते.
- पहिले तीन अक्षरे मुख्य विषय दर्शवितात.
- त्यानंतर चार अंकी संख्या असते. त्यातील सुरवातीचे दोन अंक
- मुख्य विषयाचा उपविषय सुचित करतात तर शेवटचे दोन अंक
- ज्या वर्षी ती नस्ती सुरू झाली ते वर्ष सुचित करतात.
- उदा. रोहयो 1298 (यातील पहिले दोन अंक म्हणजे 12 हे त्या मुख्य विषयाचा उपविषय सुचित करतात व 98 हे दोन अंक नस्ती कोणत्या साली उघडली हे स्पष्ट करतात.)

नस्ती कशी तयार करावी?

नस्तीचे दोन विभाग :-

१. टिपणी विभाग
२. पत्रव्यवहार विभाग

हे दोन्ही विभाग पृथकपत्राने जोडलेले असतात.

पृष्ठांना क्रमांक देणे.

नस्तीच्या सुरुवातीला निर्देशपत्र लावून त्यानंतर टिपणी विभाग, पृथकपत्र व पत्रव्यवहार विभाग अशी रचना करुन या दोन्ही विभागांना वेगवेगळे पृष्ठ क्रमांक विषम क्रमांक पद्धतीने दिले जातात.

१. टिपणी विभागातील पृष्ठ क्रमांक —

१/टि वि, ३/टि वि, ५/टि वि,

२. पत्र विभागातील पृष्ठ क्रमांक —

१/प वि, ३/प वि, ५/प वि,

(टिपणीच्या (Noting) भागाकरीता N-१, N३ याप्रमाणे तर पत्रव्यवहाराकरीता (Correspondence) C-१, C-३, C-५ याप्रमाणे देऊ शकतात.)

इतर महत्वाचे

- अनौपचारिक संदर्भ हे टिपणी विभागात अर्धशासकीय पत्रे, ईमेल वगैरे पत्रव्यवहार विभागात ठेवतात.
- नस्तीवरील सर्व कागद हे बंदाद्वारे ओवून ठेवावेत, मोकळे ठेऊ नयेत.
- संचिका सादर करण्यापूर्वी सर्व बाबी नीट तपासाव्यात.
- नस्ती पुढे पाठविण्यापूर्वी सर्व स्वाक्षऱ्या आहेत का हे नीट तपासावे.
- नस्ती नोंदवहीत नस्तीची नोंद करावी.
- तसेच आवक जावक रजिस्टर मध्येही त्या त्या वेळी नस्तीची नोंद घ्यावी.
- मान्यतेनंतर संबंधित टिपणीच्या पताका काढून टाकाव्यात.

नस्ती नोंदवही तयार करणे.

अ.क्र.	नस्ती क्रमांक	नस्ती विषय	नस्ती तयार केल्याचा दि.	नस्ती बंद (दफ्तरी दाखल) केल्याचा दि.	नास्तीचे वर्गीकरण	शेरा

नस्तीचा प्रवास

- नस्तीच्या प्रवासातील टप्पे —
- आलेले पत्र / एखादे प्रकरण निकालात काढण्यासाठी संपूर्ण प्रक्रिया म्हणजे नस्तीचा प्रवास.
- कार्यालयीन लिपिकाने तयार केलेले टिपणी लेखन + मसुदा/प्रारूपाचा प्रवास खालीलप्रमाणे
- कार्यालयीन लिपिक → कार्यालयीन अधीक्षक → वर्ग-२ अधिकारी → वर्ग-१ अधिकारी → पत्राला उत्तर

नस्तीचा प्रवास

नस्तीचे वर्गीकरण/ अभिलेख वर्गीकरण

अ.क्र.	नस्तीचे वर्गीकरण	समाविष्ट अभिलेखे	शेरा
1	‘अ’		
2	‘ब’		
3	‘क’		
4	‘ड’		

अभिलेखाचे वर्गीकरणासाठी बांधावयाच्या रुमालांचा रंग

रंग	वर्षे	बांधावयाचे दस्तावेज
लाल	कायमचे, अमर्यादित कालापर्यंत	परिपत्रके, न्याय निवाडे, महसूल डायन्या, मालमत्ता दस्तावेज, आदेश, शासन निर्णय
हिरवा	30 वर्षे	रोखपुस्तिका, प्रमाणके, जडसंग्रह, सर्व प्रकारचे देयके, आदेश, टिप्पणी, देयकाच्या पावत्या, शासकीय पावती पुस्तके
पिवळा	5 वर्षे	महत्वाची नियतकालिके, मासिक जमा खर्चाचे अहवाल
पांढरा	1 वर्षे	कच्च्या स्वरूपाच्या टिप्पणी, किरकोळ रजा, हालचाल, सूचना

गटकार्य

- प्रशिक्षणार्थीचे ०४ गट तयार करून या गटांना अ,ब,क,ड, नाव देणे.
 - प्रत्येक गटाला जुने नोटिंग आणि पत्रव्यवहार आणि एक नस्ती देणे.
 - गटाला खालील कामे करायला सांगणे.
१. नोटिंग, पत्रव्यवहार योग्य क्रमाने नस्तीत लावणे.
 २. नस्तीला पृष्ठ क्रमांक देणे.
 ३. नस्तीची रजिस्टर मध्ये नोंद करणे.

धन्यवाद.....

